www.sjfm.ir

مجله پزشکی قانونی ایران

مرکز تحقیقات پزشکی قانونی

دوره ۲۸، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۱، صفحات ۲۵۶ تا ۲۵۷

نامه سردبیر

مدل جایگزین اختلالات شخصیت DSM-V در بافتار قانونی

زهره عدالتی شاطری[1*] PhD

[1] اداره کل پزشکی قانونی خراسان رضوی، مشهد، ایران

*نویسنده مسئول: زهره عدالتی شاطری، پست الکترونیک: edalati.zohreh@gmail.com

تاریخچه مقاله: دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۱۸ پذیرش: ۱۴۰۱/ ۱۱/۲۶ انتشار برخط: ۱۴۰۱/۱۲/۰۳

How to cite: Edalati Shateri Z. DSM-5 alternative personality disorder model in the forensic context. Iran J Forensic Med. 2023;28(4):256-7.

سردبیر محترم؛

مجموعه گسترده‌ای از ادبیات تحقیقی در تأیید شیوع بالای الگوهای شخصیتی ناسازگار در بین مجرمان وجود دارد که باعث شده ارزیابی ویژگی‌های شخصیتی در محیط‌های کیفری و حقوقی و روش‌های روان‌سنجی مرتبط با آن، اهمیت ویژه‌ای پیدا کنند. نتایج ارزیابی شخصیت بر روند دادرسی کیفری و تصمیمات قضات اهمیت به‌سزایی دارد و ارزیابی شخصیت در مسئولیت کیفری، سختی و مشقت در ادامه زندگی مشترک، اظهار نظر درخصوص واجد حالت خطرناک بودن مجرمان، نگهداری از کودک و موارد مشابه، گاهاً برعهده سازمان پزشکی قانونی قرار می‌گیرد. این کار در پزشکی قانونی معمولاً از طریق مصاحبه بالینی، بررسی سوابق قبلی و استفاده از آزمون‌های شخصیت (معمولاً آزمون‌های میلون و مینه‌سوتا) و عمدتاً براساس رویکرد مقوله‌ای به اختلالات روانپزشکی انجام می‌شود. این در حالی است که طی چند دهه گذشته، محققان درمورد سودمندی سیستم طبقه‌بندی اختلالات شخصیت از نظر بالینی و قابلیت طبقات تشخیصی در انعکاس دقیق ماهیت این شکل از آسیب روانی تردید دارند و هنوز هم اتفاق نظر قطعی در مورد ارجحیت سیستم مقوله‌ای یا ابعادی وجود ندارد [۱].

به‌هرحال گذار از مدل‌های طبقه‌ای در اختلالات شخصیت به دلیل مشکلات و محدودیت‌های آنها در نسخه پنجم راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی در حال رخ دادن است. مدل ابعادی در این اختلالات پشتوانه تجربی قابل توجهی دارد و بسیاری از مشکلات رویکرد طبقه‌ای از جمله الگوی هم‌ابتلایی این اختلالات و تفاوت‌های جنسیتی در نرخ شیوع را حل می‌کند [۲]. این مدل جایگزین توسط کارگروه ویژه DSM-V تأیید شد، اما هیئت امنای انجمن روانپزشکی آمریکا به قرار دادن مدل جدید در تجدید نظر سوم ویرایش پنج (DSM-V-III) و ادامه با مقوله‌ها و معیارهای ویرایش چهارم برای تجدید نظر دوم ویرایش پنج رأی دادند و نهایتاً مدل جایگزین برای اختلالات شخصیت در بخش «اقدامات و مدل های نوظهور» کتابچه راهنما DSM-V-III منتشر شد [۳].

مدل ابعادی اختلالات شخصیت به طور خلاصه شامل وجود نقص متوسط یا بیشتر در عملکرد شخصیتی (خود و بین فردی) در کنار وجود یک یا چند ویژگی شخصیتی بیمارگونه از ۵ حوزه وسیع صفت‌های شخصیتی بیمارگون شامل عاطفه منفی، گسستگی، ستیزه‌گری، مهارگسیختگی و روانپریش‌گرایی و ۲۵ صفت خاص است که زیرمجموعه این حوزه‌های پنج‌گانه قرار دارند. در این مدل ملاک‌های تشخیصی اختلالات شخصیت ضداجتماعی، اجتنابی، مرزی، خودشیفته، وسواسی جبری و اسکیزوتایپال و همچنین تشخیصی تحت عنوان ویژگی اختلال شخصیت مشخص شده (برای مواردی که معیارهای یکی از این ۶ اختلال خاص به طور کامل برآورده نشده) نیز گنجانده شده است.

برای تشخیص گذاری اختلالات شخصیت در رویکرد ابعادی چند ابزار نام‌آشنا و نیز دو ابزار استاندارد (مقیاس سطح عملکرد شخصیت برای بررسی ملاک اول و پرسشنامه شخصیت DSM-V برای بررسی صفات شخصیتی ذکر شده در ملاک دوم) معرفی شده که ویژگی های روان‌سنجی هر دو پرسشنامه در ایران مطالعه و در دسترس

Copyright © 2023 The Author(s); Published by Legal Medicine Research Center. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

قرار دارد. نسخه‌های تخصصی‌تر پرسشنامه شخصیت (فرم کوتاه، فرم نوجوان، فرم گزارش همسر و فرم محیط قانونی) نیز تاکنون تدوین شده، اما به نظر می‌رسد در ایران سیستم ابعادی اختلالات شخصیت در محیط قانونی چندان مورد استقبال قرار نگرفته، در حالی که ارزیابی بر اساس رویکرد جدید روش بسیار مفیدی برای تصمیم‌گیری‌های قانونی است. مطالعات نشان داده صفات معرفی شده در رویکرد ابعادی بسیار نزدیک به سازه‌ها و ویژگی‌های شخصیتی مورد توجه در محیط‌های کیفری و قانونی مانند پرخاشگری، بی‌رحمی، تفکر جرم‌زا، تکانش‌گری، دشواری در بازداری و بی‌مسئولیتی هستند [۴].

علاوه بر پشتوانه تجربی موجود، ماهیت مدل ابعادی نیز پتانسیل زیادی برای استفاده در پزشکی قانونی دارد. به عنوان مثال در بررسی احتمال وجود خطر در برای زندگی مشترک، توجه به وجود صفت‌های شخصیتی مرتبط با ستیزه‌گری و مهارگسیختگی همسر در مقایسه با صرفاً بررسی ابتلا یا مبتلا نبودن به یک اختلال شخصیت، تصویر جامع‌تری برای پیش‌بینی رفتار آتی او به قضات می‌دهد. همچنین در رویکرد ابعادی، طیف گسترده‌ای از صفت‌های ناسازگار شخصیت مورد ارزیابی قرار می‌گیرند که ممکن است به‌تنهایی ملاک‌های ابتلا به هیچ‌کدام از اختلالات شخصیت در سیستم مقوله‌ای را برآورده نکنند، اما توجه به آنها برای ارزیابی خطرناک بودن یا احتمال تکرار جرم در آینده اهمیت زیادی دارد. به عنوان مثال، توجه به ویژگی بی‌رحمی و رفتار متخاصم در ترکیب با صفت مهارگسیختگی در یک مجرم در نبود ملاک‌های کامل هیچ‌یک از اختلالات شخصیت.

بنابراین می‌توان گفت نقطه قوت این مدل برای محیط‌های کیفری حذف دوقطبی نرمال یا بیمارگون در بررسی شخصیت افراد و ایجاد فرصتی برای درک الگوهای فردی متنوع حاصل از ترکیب صفات شخصیتی ناسازگار در افراد بزهکار است که کمک به‌سزایی به ارزیابی دقیق‌تر از شخصیت، نیازها و خطرات مجرمان می‌کند [۵].

نویسنده از محدودیت های این رویکرد در فضای کیفری نیز آگاه است. سوالات قضات ماهیتی مقوله‌ای دارند (به عنوان مثال فرد صلاحیت نگهداری از کودک را دارد؟) و به اظهار نظر قاطع پزشکی قانونی برای اعلام حکم تکیه می‌کنند. به همین دلیل سیستم ارزیابی مقوله‌ای جذابیت بیشتری در پزشکی قانونی دارد. همچنین استفاده از این رویکرد نیازمند کاربرد دو پرسشنامه استاندارد جدید است که از یک سو ممکن است کارشناسان این حوزه در پزشکی قانونی آشنایی کمی با آنها داشته باشند و از سوی دیگر به دلایل متعدد استفاده از همه ابزارهای روان‌سنجی در محیط قانونی، دشواری‌های بیشتری از دیگر محیط‌های بالینی نیز دارد. اما حال که یافته‌های پژوهشی این فرض را که آسیب های روانی قطعاً ماهیت مقوله‌ای دارند تأیید نمی‌کند، به نظر می‌رسد ادامه استفاده از رویکرد مقوله‌ای و صرفاً ذکر تشخیص‌های قطعی در ارزیابی اختلالات شخصیت در پزشکی قانونی راه‌حلی موقت برای حل پرونده‌های کیفری است، اما در بلندمدت نیازمند بازبینی، اصلاح و آشنایی و همراه کردن قانون‌گذار با رویکرد ابعادی است.

تأییدیه اخلاقی: موردی برای گزارش وجود ندارد.
تعارض منافع: نویسنده این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافعی را اعلام نمی‌دارد.
منابع مالی: مقاله حاضر مورد حمایت مالی قرار نگرفته است.

References

1. Trull TJ, Durrett CA. Categorical and dimensional models of personality disorder. Annu Rev Clin Psychol.2005;1:355-80. doi: 10.1146/annurev.clinpsy.1.102803.144009.
2. Widiger TA, Trull TJ. Plate tectonics in the classification of personality disorder: Shifting to a dimensional model. Am Psychol. 2007;62:71-83. doi: 10.1037/0003-066X.62.2.71.
3. Skodol AE, Morey LC, Bender DS, Oldham JM. The Alternative DSM-5 Model for Personality Disorders: A Clinical Application. Am J Psychiatry. 2015;172(7):606-13. doi: 10.1176/appi.ajp.2015.14101220.
4. Hopwood C, Sellbom M. Implications of DSM-5 Personality Traits for Forensic Psychology. Psychol Inj Law. 2013;6(4):314-23. doi: 10.1007/s12207-013-9176-5.
5. Niemeyer LM, Grosz MP, Zimmermann J, Back MD. Assessing Maladaptive Personality in the Forensic Context: Development and Validation of the Personality Inventory for DSM-5 Forensic Faceted Brief Form (PID-5-FFBF). J Pers Assess. 2022;104(1):30-43. doi: 10.1080/00223891.2021.1923522.